

[Elisabeth Bruun Olesen]

som arbejder 8 timer om dagen på et værksted, der hører til kategori 1.

Hermed sluttede forhandlingene.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 216:

Forslag til lov om nedsættelse af en kommission til bedømmelse af etiske, tekniske og juridiske spørgsmål i forbindelse med anvendelse af moderne medicinsk teknologi.

Af Helle Degn (S) m.fl.
(Fremsat 10/4 85).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Indenrigsministeren (Britta Schall Holberg):

Jeg synes, det er positivt, at der nu også fra en række socialdemokratiske folketingsmedlemmers side vises interesse for de mange problemer, som udviklingen i den medicinske teknologi stiller os over for. Jeg har selv gennem lang tid lagt stor vægt på, at der nu kom en debat i gang om netop disse spørgsmål. Denne holdning er også baggrund for, at vi i sin tid nedsatte det udvalg, der har afgivet rapporten, »Fremskridtets pris«, og det er også grunden til, at vi her for nylig havde en debat om min redegørelse om etik og medicinsk teknik.

Når jeg alligevel ikke kan støtte det foreliggende lovforslag, er det først og fremmest, fordi forslaget efter min mening indebærer en meget væsentlig forsinkelse af det lovgivningsarbejde, som vil være nødvendigt, hvis vi skal kunne tage højde for udviklingen inden for den medicinske teknologi. Herudover

har jeg en række mere eller mindre teknisk betonedede indvendinger imod lovforslaget.

Beskrivelsen af kommissionens kommissorium i § 1, stk. 2, er ikke særlig klar, og forslagens bemærkninger giver ikke megen hjælp til at vurdere opgaven. Bemærkningerne leder nærmest tanken hen på, at kommissionen skal dække samme felt af opgaver som det etiske råd, som regeringen foreslog forleden her i folketinget.

Man kunne ved nærlæsning af § 1, stk. 2 og 4, få det indtryk, at her får vi en vældig dynamisk kommission, som løbende kommer med betænkninger, der udmøntes i lovforslag. Det lyder vældig besnærende, men sådan vil det imidlertid ikke komme til at gå af den simple grund, at bortset måske fra spørgsmålet om retsstillingen, som omtales i § 1, stk. 2, så hænger alle disse problemer uløseligt sammen og skal lovgivningsmæssigt reguleres under ét og i sammenhæng.

Når jeg så tilføjer, at der netop med hensyn til retsstillingen ikke er noget større behov for lovgivning, kan jeg ikke se rettere, end at en kommission som den, der her foreslås, reelt vil forsinke hele denne sag i op til 3-4 år, og dermed er vi ved den grundlæggende forskel på det socialdemokratiske forslag og det forslag, som jeg har lagt frem, nemlig at det socialdemokratiske forslag forudsætter, at der er behov for yderligere undersøgelser og udredninger, inden der skrives til lovgivning. Den tankegang kan jeg ikke følge, og den er heller ikke i forslaget støttet af nogen form for argumentation, idet forslagsstillerne slet ikke går ind i en kritisk vurdering af »Fremskridtets pris« eller af redegørelsen i folketinget.

Jeg finder det desuden dybt problematisk, at kommissionen skal nedsættes under folketinget, både for det parlamentariske ansvar og for det tilsyn med sundhedsvæsenet, som efter gældende lov udøves af indenrigsministeren og regeringen.

Den etiske vurdering af medicinsk teknologi m.v. skal jo koordineres med det almindelige tilsyn med sundhedsvæsenet, som udøves af de centrale sundhedsmyndigheder med indenrigsministeren som øverste ansvarlige over for folketinget. En kommission direkte under folketinget ville kunne føre til fuldstændig uoverskuelige konfliktsituationer i forhold til tilsynet. I værste fald ville vi kunne risikere, at der opstod væsentlig usik-

[Indenrigsministeren]

kerhed om, hvem der egentlig havde ansvaret for en given tilsynsopgave.

En kommission direkte under folketinget vil være en fuldstændig nydannelse i vor parlamentariske styreform, og jeg mener som nævnt, at der er en række alvorlige betænkeligheder forbundet med sådan en ny konstruktion, først og fremmest at det vil være vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at finde frem til tilfredsstillende regler om udpegning af en sådan kommissions medlemmer og om kontrol med og ansvar for kommissionens arbejde.

Jeg synes, det foreliggende lovforslag udmærket illustrerer vanskelighederne ved at etablere en kommission direkte under folketinget.

Lovforslagets bestemmelser om udpegning af medlemmer af kommissionen er meget uklare og rejser en række tvivlsspørgsmål. For det første forekommer det mig at være tvivlsomt, om disse bestemmelser er i overensstemmelse med grundloven, fordi grundlovens § 52 bestemmer, at folketingets valg af medlemmer til kommissioner og hverv sker efter forholdstal. Efter lovforslagets § 2, stk. 2, skal 11 af medlemmerne af kommissionen vælges med 1 person inden for hvert af 11 nærmere angivne områder. Så vidt jeg kan se, vil det ikke være muligt at vælge 11 medlemmer, der skal repræsentere 11 forskellige sagsområder, efter forholdstal.

Jeg skal ikke her kunne sige, hvorledes grundlovens § 52 skal fortolkes i relation til det foreliggende lovforslag, men vil pege på, at der ligger et problem her.

Jeg vil også gerne fremhæve, at dersom grundlovens § 52 ikke finder anvendelse i det foreliggende tilfælde, kan lovforslagets bestemmelse om udpegning af 11 af kommissionens medlemmer, så vidt jeg kan se det, ikke forstås på anden måde, end at medlemmerne skal vælges ved almindeligt flertalsvalg. Sagt med andre ord vil et folketingsflertal, der i parentes bemærket ikke behøver at omfatte f.eks. socialdemokratiet, efter lovforslaget kunne få den direkte indflydelse på, hvem de 11 af kommissionens medlemmer skal være.

Efter lovforslagets § 2, stk. 3, skal en handicaporganisation, en adoptionsorganisation, en ungdomsorganisation og en kvindeorganisation udpege hver 1 medlem. Beskrivelsen af disse organisationer er langtfra entydig, og

det er ikke angivet, hvem der skal bestemme, hvilken handicaporganisation, adoptionsorganisation m.fl. der skal udpege hvert medlem. Formentlig er det forudsat i lovforslaget, at folketinget skal træffe denne afgørelse. Det bliver besværligt. Jeg kan heller ikke se rettere, end at også denne afgørelse må træffes i folketinget ved et almindeligt flertalsvalg.

Lovforslaget er også på andre punkter uklart. Der er ikke i forslaget regler om, hvem der skal have kompetence til at sikre, at kommissionens opgaver udføres i overensstemmelse med lovforslagets regler, eller om, hvem der har kompetence til i givet fald at sige til et medlem, at vedkommende ikke skal udføre de opgaver, som efter lovforslaget påhviler den pågældende.

Det er bl.a. på denne baggrund, jeg i min redegørelse foreslog et etisk råd lagt under ministeren, men med klare informerende og udredende funktioner, f.eks. i form af en årlig redegørelse til folketinget. En sådan funktionsopdeling sikrer på én gang tingets medlemmer løbende indsigt i udviklingen på disse områder, og at et klart parlamentarisk ansvar bliver placeret.

Af bemærkningerne til lovforslaget får man mildest talt intet at vide om, hvilke initiativer andre politiske partier såvel som regeringen har taget i denne sag, og det er på den baggrund også mærkeligt, at man af bemærkningerne får det indtryk, at der overhovedet ikke har været offentlighed om »Fremskridtets pris« og min redegørelse. Det blev også sagt fra forslagsstillernes side ved debatten om redegørelsen. Det strider imidlertid eklatant mod de faktiske forhold. Det er naturligvis rigtigt, at selve etikudvalgets møder ikke var offentlige, men siden debatten om atomkraft i Danmark har der næppe været en så levende og engageret offentlig debat som den, vi netop har haft i anledning af »Fremskridtets pris«. Jeg håber og tror da også, at denne offentlige debat vil fortsætte i det kommende halve år.

Jeg har i øvrigt netop taget initiativ til, at redegørelsen nu bliver trykt og udsendes til et bredt forum over hele landet på nøjagtig samme måde, som »Fremskridtets pris« nu er mangfoldiggjort.

Sidst, men ikke mindst, vil der, som jeg allerede har været inde på, påhvile det etiske råd en klar forpligtelse til løbende at infor-

[Indenrigsministeren]

mere offentligheden og folketingsrådet om udviklingen på disse områder og dermed virke igangsættende for netop den offentlige debat.

Jeg mener altså, som jeg allerede har været inde på, at vi er i den fase, hvor der skal træffes nogle politiske beslutninger. Udredninger er nødvendige, det er der ingen tvivl om, men den fase, hvor vi først og fremmest udrede problemerne, er faktisk ved at være overstået, og vi har nu et grundlag for til efteråret at beslutte os for en lovgivning. Jeg kan derfor ikke tiltræde det stillede forslag.

Hanne Andersen (S):

Det lovforslag, vi har fremsat, og som er til behandling i dag, er udtryk for, at vi i socialdemokratiet tager disse problemer og spørgsmål omkring etik og medicinsk teknologi meget alvorligt. Debatten, der har været ført, har – selv om den ikke har været præget af den almindelige borger i den udstrækning, som vi havde håbet – alligevel været meget vigtig, og den skal fortsætte. Debatten skal fortsat være et vigtigt led i bedømmelsen af hele dette område, der har med menneskelig forplantning at gøre, men debatten skal have et grundlag, der er bredere end det, vi hidtil har haft. Vi kan ikke fortsætte med, at nogle ved noget, og andre tror noget. Her skal kommissionen bidrage. Kommissionen skal bedømme principperne for videnskabelige forsøg med mennesker, fostre, æg, kønsceller, arvelige sygdomme, reagensglasmetoden og de måder, man anvender sin viden og kunsten på. Grænserne mellem forskning og behandling og anmeldelsespligten for forsøg må inddrages i disse bedømmelser.

Vi lægger megen vægt på åbenhed i alle disse meget svære spørgsmål. Kommissionen kan derfor heller ikke pålægges tavshedspligt, så arbejdsformen skal efter vores mening være overvejende åbne møder, hvor bl.a. sagkundskab kan indkaldes til høringer.

Åbenhed kan efter vor mening kun praktiseres, hvis der i det sekretariat, der skal bistå kommissionen, ansættes en informationsmedarbejder. Information og oplysning er nemlig ikke altid så ligetil. Hvis vi skal debattere på lige fod med forskere og fagfolk, skal vi vide lige meget. Demokrati er oplysning og åbenhed, og vi må i gang nu.

Når vi ikke har angivet, hvor mange delbetænkninger kommissionen skal komme

med, er det udtryk for, at vi ikke ønsker papir for papirets skyld, men det antal delbetænkninger, der er nødvendige, for at vi kan tage stilling til nødvendige regler og lovgivning. Vi forventer delbetænkninger i den takt, kommissionen har afklaret og bedømt problemer og spørgsmål. Derfor lægger vi også vægt på § 1, stk. 3, hvori vi siger, at nye forslag og nye emner ud over dem, der er nævnt i forslaget, inddrages i arbejdet. Medicinsk teknologi på det menneskelige område er jo hele tiden i udvikling, og derfor vil vi ikke have en kommission, der i løbet af kort tid er afskåret fra at arbejde med tingene.

Når der er en tidsfrist til januar 1989, er det, fordi det er en passende periode, inden vi skal tage stilling til fortsættelsen af dette arbejde med en bedømmelse af medicinsk teknologi.

Kommissionen skal efter vor mening bestå af en blanding af folk med indsigt i disse områder, hvad enten det er forskning eller behandling, og der skal også være folk fra handicapområdet, adoptionsområdet, ungdoms- og kvindeområdet, almindelige samfundsdebattører og folk med indsigt i etik og filosofi.

Kommissionens formand skal efter vores mening være en person, som nyder respekt som samfundsdebattør, og som har indsigt i filosofi, etik og medicinsk og biomedicinsk teknologi.

At der i begge grupper skal være lige mange mænd og kvinder er sagt så mange gange i debatten om disse emner, at det må være en selvfølge.

Der var sidste onsdag, da vores forslag indgik i debatten, forskellige ønsker til navnet og til vores forslag i øvrigt. Vi lægger hovedvægten på indholdet og på at komme i gang, og så kan vi senere snakke om de ting. Vi lægger vægt på, at folketingsrådet nedsætter kommissionen. Vi synes, at vanskelighederne må være til at overse, hvis vi skal finde nye veje. For os er det vigtigste, at der er åbenhed og information. Det er vigtigt, at alle disse spændende, afskrækkende, negative og positive metoder og videnskaber bliver belyst og bedømt.

Uvidenhed og gætterier skaber frygt. Med åbenhed, oplysning og viden må vi trække eventuelle grænser, så vore forventninger bliver indfriet og giver sig udslag i øget livskvalitet.

[Karen Højte Jensen]

Karen Højte Jensen (KF):

Må jeg indledningsvis sige, at jeg agter ikke at gentage mig selv fra den debat, vi havde her for nylig om ministerens redegørelse.

Det er faktisk ikke vanskeligt, når man står med socialdemokratiets forslag, at få den tanke, at forslaget om, at folketinget skal nedsætte en kommission, der skal bedømme spørgsmål i forbindelse med den medicinske teknologi, snarere er begrundet i et socialdemokratisk behov for at markere sig på dette område end i saglighed. Som alle ved, kom regeringen først. Allerede i december måned 1983 startede man med en høring på rigshospitalet.

I debatten om indenrigsministerens redegørelse om etik og medicinsk teknik for nylig gav alle partier udtryk for, at der er behov for at få udredet, vurderet og afvejet, hvad vi kan acceptere at teknikken må bruges til, og hvad den ikke må bruges til. Ja, ministeren havde faktisk i sin redegørelse foreslået et etisk råd, et bredt sammensat organ af fagfolk og lægfolk, et råd med rådgivende funktion i forhold til ministeren, hvortil kommer, at ministerens almindelige parlamentariske ansvar over for folketinget skal være den offentlige kontrol med rådets virksomhed.

Det socialdemokratiske forslag er at sammenligne med en syltekrukke, idet kommissionen skal sidde i 3½ år, hvilket i realiteten betyder, at en række nødvendige initiativer må udskydes. Med forslaget forskertses en mulighed for allerede i efteråret lovgivningsmæssigt at fastsætte rammer på en række områder. Jeg mener, at der i debatten om redegørelsen fremkom en række synspunkter, der udtrykte et sådant behov.

Socialdemokratiet ønsker, at der skal nedsættes en kommission af folketinget, uafhængig af regeringen og uden en ministers retlige og parlamentariske ansvar. Det må siges, at socialdemokratiet har valgt en særdeles usædvanlig form, ja uden historisk sidestykke. Hvorfor skal indenrigsministeren sættes helt ud af spillet, ikke mindst ansvarsmæssigt? Det skyldes formentlig alene den kendsgerning, at indenrigsministeren ikke er socialdemokrat. Mener socialdemokratiet virkelig, at spørgsmål, der er knyttet til den medicinske teknologi, kan løsrives fra sundhedsvæsenet i øvrigt?

Et andet spørgsmål, jeg har til forslagsstillerne, er, efter hvilke regler de særligt sagkyndige tænkes udpeget, og hvem der skal have kompetence til at sikre, at kommissionens opgaver udføres i overensstemmelse med loven. Har socialdemokratiet vurderet forslaget i forhold til grundlovens § 52 om folketingets valg af medlemmer til kommissioner? Hvis man har det, vil jeg da gerne høre, hvilket resultat man måtte være kommet til.

For mig at se er der tale om et juridisk uigennemtænkt lovforslag, og det undrer mig, at et sådant forslag oven i købet kommer fra et parti med regeringserfaring. Jeg må konstatere, at indtil dette øjeblik har ingen produceret et forslag, der er bedre end ministerens forslag om et etisk råd.

Thor Pedersen (V):

Da mit paris ordfører, hr. Bjørn Elmquist, er forhindret i at være til stede i dag, skal jeg på venstres vegne fremkomme med følgende synspunkter om socialdemokratiets forslag om at nedsætte en kommission til bedømmelse af etiske, tekniske og juridiske spørgsmål i forbindelse med anvendelse af moderne medicinsk teknologi.

Når man læser forslaget og de meget sparsomme bemærkninger, er det for det første meget svært at se, at vi har haft dels en offentlig debat i over et halvt år, dels en debat her i tinget den 10. april om de samme emner.

For det andet synes det, som om socialdemokratiet ikke tør gå ind og lovgive på dette område. Det sidste forstår jeg til dels godt, for det er et meget svært og meget følelsesladet område, og jeg tror, at når vi diskuterer etiske problemer, er det umuligt at gøre det ud fra partisynspunkter.

Når vi fra venstres side ikke kan tilslutte os forslaget, er det først og fremmest, fordi vi mener, at en kommission vil trække hele lovgivningsproceduren i langdrag. Vi må ikke glemme, at den medicinske forskning går forrygende hurtigt, og i den sammenhæng er 3½-4 år meget lang tid. Det betyder, at hvis vi ikke allerede nu fastsætter nogle overordnede rammer, kommer vi uvægerlig bag efter udviklingen.

Det fremgår ganske vist, at kommissionen løbende skal komme med delbetænkninger,

[Thor Pedersen]

og at vi så herefter løbende kan lovgive, efterhånden som de forskellige delproblemer bliver fremlagt. Umiddelbart lyder det som en god idé, men de delemner, som rides op i lovforslagets § 1, stk. 2, hænger jo sammen. Hvordan skal vi så kunne lovgive for dem hver for sig?

Jeg må sige, at jeg foretrækker indenrigsministerens fremgangsmåde med at fremlægge en lovgivning i efteråret om oprettelse af et etisk råd og samtidig komme med nogle tilkendegivelser om, at der er visse ting, vi vil lovgive imod, f.eks. hvor der er tale om kloning og om fremstilling af mosaikindivider.

Der er dog én ting, som vi godt kan være enige med socialdemokratiet om. Det er, at der skal være størst mulig åbenhed om arbejdet, både når det drejer sig om at informere offentligheden som sådan, og når det drejer sig om information af folketingets medlemmer. Derfor skal det også være sådan, at det etiske råd løbende informerer om arbejdet og mindst en gang om året kommer med en rapport til folketinget.

Sammensætningen af det etiske råd er meget vigtig for venstre. Vi mener ikke, at der skal være paritet, sådan at der kommer til at sidde lige mange læger, videnskabsmænd og lægfolk. Vi ønsker så mange almindelige mennesker med i dette råd som muligt. Så må eksperterne komme og forelægge deres ønsker i det etiske råd på en måde, som vi alle kan forstå. Det er også vigtigt, at der kommer en ligelig fordeling af mænd og kvinder.

Lad mig til slut sige et par ord om den model, som går ud på, at kommissionen skal nedsættes under folketinget. Jeg synes nok, at det bryder med traditionerne. Jeg kan ikke finde eksempler på, at der tidligere har været råd eller kommissioner uafhængige af regeringen og direkte under folketinget. Det forekommer at være en mystisk konstruktion, hvor folketinget nedsætter en kommission, der derefter skal fremkomme med forslag til eventuel lovgivning over for en minister, altså uden om folketinget.

Med en sådan konstruktion kan man med rette spørge: hvor ligger egentlig ansvaret? Hvem skal stilles til ansvar, hvis der ikke sker noget? Ja, det kan ikke være regeringen; den bliver så dejligt ansvarsfri, og det er vel ikke hensigten? Jeg synes, det er vigtigt, at vi har en minister, som vi kan pålægge ansva-

ret. Venstre kan bl.a. derfor ikke anbefale det foreliggende forslag.

Alice Faber (SF):

Det var dog nogle underlig sure opstød, der kom fra de borgerlige om dette emne, som vi alle sammen er meget enige i der skal laves nogle regler for. Jeg tror, at det problem, socialdemokratiet er røget ind i, er, at man er kommet til at kalde det en kommission. Hvis man havde kaldt det et udvalg, tror jeg, at forslaget havde fået en helt anden modtagelse, og derfor vil jeg hermed straks foreslå socialdemokratiet at døbe det om til et udvalg eller et råd. Derved følger det måske også det, indenrigsministeren lagde op i tre eller fire linjer i redegørelsen; i hvert fald var det meget sparsomt omtalt i redegørelsen. Da indenrigsministeren fremkom med udtalelser om, at hun selv havde stillet et forslag, tænkte jeg: hvad er nu det for et forslag? Men det var altså disse få linjer i redegørelsen.

Men jeg vil gerne rose socialdemokratiet, fordi det har fremsat dette forslag. Jeg synes ikke, det er helt tip-top – det skal jeg ikke lægge skjul på – men jeg synes, det er vigtigt, at vi kommer i gang og finder ud af at få nedsat et råd, som kan følge udviklingen og rådgive om de regler og den lovgivning, vi skal lave. Der er mange store problemer, ikke mindst af etisk art, men dem var vi igennem under debatten den 10. april, så dem skal vi ikke ind på nu igen.

Jeg mener, at socialdemokratiet er kommet langt omkring i kommissoriet. Et kommissorium kan jo ikke være så konkret, men vi er meget godt tilfredse med kommissoriet, som det er beskrevet i § 1, stk. 2.

Vi er også meget glade for det, der er nævnt i stk. 3 om, at kommissionen hele tiden skal være rede til at tage nye emner op netop på dette område, hvor der hver eneste dag dukker en ny sag op, som forskrækker os alle sammen.

Derimod synes jeg, der er problemer i forbindelse med udvalgs sammensætningen. Vi er enige i, at man skal prøve at lave en konstruktion under folketinget, og vi ved godt, at der er problemer i forbindelse med det, men så må vi løse dem. Det kom også frem under debatten den 10., at det var en konstruktion, som flertallet kunne gå ind for. Den sam-

[Alice Faber]

mensætning af de ti medlemmer, som socialdemokratiet har foreslået, er også meget bred, og det er den, vi må se på, men vi er enige i, at det er personer med erfaring på de områder, som bør sidde i en sådan kommission.

Selvfølgelig er vi også enige i, at der skal være ligelig fordeling af mænd og kvinder, men det giver nogle problemer, hvordan vi skal udpege dem. Selvfølgelig er vi også meget enige i, at det skal være så offentligt som muligt. Tavshedspligten i det videnskabetiske råd har været et stort problem, og den har nok også hindret os i at få en bredere debat noget før, men at der er behov for at få noget andet materiale end det, der foreligger på nuværende tidspunkt i »Fremskridtets pris«, er der ikke nogen tvivl om. Der kommer stadig væk mange mennesker, der siger, at de ikke kan læse »Fremskridtets pris«. Der bør udarbejdes noget meget mere tilgængeligt materiale, og spørgsmålet er, om indenrigsministerens redegørelse ikke også er for indforstået. Vi, der har deltaget i debatten, ved godt, hvad det handler om, men mennesker, som starter på bar bund, har brug for materiale af en lidt anden art. Jeg vil gerne rose socialdemokratiet, fordi det netop med henblik på at fortsætte med debatten og få debatten så bred som muligt har fremsat dette lovforslag. Vi vil se meget positivt på det i udvalget, selv om der er nogle problemer i det, som vi gerne vil drøfte.

Dagmar Mørk Jensen (RV):

Som den radikale ordfører, fru Aase Olesen, udtalte under redegørelsesdebatten, foretrækker vi et etisk råd i stedet for den foreslåede kommission. Jeg er nu ikke helt overbevist om, at alene et navneskifte er nok. Det er vor opfattelse, at en lovgivning må omfatte såvel de nuværende lokale etiske komiteer som det centrale videnskabelige råd, der jo bl.a. virker som klageinstans. Derudover mener vi der skal være et etisk råd med overvejende vægt på lægmænd. Dette råd bør meget hurtigt kunne begynde at rådgive folketinget om, hvor der er behov for lovgivning. Derfor mener vi altså, at et kommissionsarbejde vil være for langvarigt; vi kan ikke vente til 1989.

Spørgsmålet om rådets sammensætning og arbejdsform må naturligvis drøftes, men spe-

cielt i denne forbindelse lægger vi vægt på, at der er nogenlunde ligelig repræsentation af begge køn.

Af de grunde, jeg har nævnt, kan vi altså ikke gå ind for lovforslaget.

Bente Juncker (CD):

Da CDs ordfører i denne sag, fru Birgith Mogensen, ikke kan være til stede, skal jeg sige følgende:

Indenrigsministerens redegørelse om etik og medicinsk teknik var til debat for kort tid siden, og den gav en god platform at arbejde videre med dette utrolig komplicerede område på. Debatten var spændende og inspirerende på den måde, at det var det etiske snarere end de politiske grundholdninger, der dominerede. Det var rart at opleve. Mon vi er så uenige, når det kommer til stykket? Jeg fornemmede egentlig ikke de store forskelle.

Derfor er jeg også skeptisk over for det forslag, vi behandler i dag. Jeg synes, det havde klædt debatten, om vi havde samlet kræfterne om ministerens forslag og var nået til enighed.

Det socialdemokratiske lovforslag vil virke som en syltekrukke, sagde fru Karen Højte Jensen. Det er jeg meget enig i, og det kan jeg fuldkommen tilslutte mig. Det virker tungt, og det virker meget begrænsende på den diskussion, der meget gerne skulle følge efter redegørelsen og denne debat.

De socialdemokratiske tanker om at lade det etiske organ nedsætte under folketinget må vi i CD sige nej til, idet vi slutter os til indenrigsministeren, som i den forbindelse advarer imod en forfladigelse af ansvaret. Vi ønsker i høj grad, at det er indenrigsministeren, der har det fulde ansvar.

På nuværende tidspunkt mener vi imidlertid ikke at der burde være fremsat noget konkret forslag, for det er af betydning, at debatten får lov til at gro og forgrene sig yderligere i befolkningen, bl.a. under medierens bevågenhed. Disse spørgsmål rører ved nogle så centrale dele af menneskelivet, at den folkelige side ikke må lades i stikken ved, at man fra politisk side har hastværk med at udmønte forslag.

Lenger (VS):

Som også andre har nævnt, var spørgsmålet om eventuel nedsættelse af en kommissi-

[Lenger]

on også ganske kort inde i debatten, da vi diskuterede indenrigsministerens redegørelse den 10. april 1985, og ved den lejlighed gav jeg ganske kort udtryk for, hvilken holdning VS har. Vi er skeptiske over for den stadige nedsættelse af kommissioner og udvalg til at undersøge snart det ene, snart det andet, for vi har set en række eksempler på meget uheldig anvendelse af den slags kommissioner og udvalg, f.eks. i forbindelse med arvelovgivningen og i forbindelse med kriminalpolitikken, hvor de er blevet brugt som begrundelse for, at folketinget kan undlade at tage stilling til nogle ellers helt påtrængende problemer.

Det afgørende for VS i forbindelse med dette socialdemokratiske forslag er derfor, om en vedtagelse af det betyder en udsættelse af stillingtagen til en række af de meget påtrængende problemer på hele det medicinsk-teknologiske område.

Selv om de initiativer, som indenrigsministeren har bebudet, er noget begrænsede i forhold til hele problemstillingen, har hun dog bebudet initiativer til efteråret, og dem vil vi ikke udelukke os fra eventuelt at stemme for – med den begrundelse, at der sidder en kommission.

I den forbindelse vil jeg heller ikke lægge skjul på, at vi deler den skepsis, som et par af de borgerlige ordførere har fremført med hensyn til, at en kommission kan bruges som en syltekrukke. En kommission behøver ikke nødvendigvis at blive brugt som en syltekrukke, og derfor vil vi ikke afvise forslaget, men den *kan* blive brugt som en syltekrukke, og det er der masser af eksempler på.

Første gang spørgsmålet om medicinsk teknologi var til en større debat her i folketingssalen, skete det på foranledning af, at VS havde stillet forslag om stop for udvidelse af anvendelsesområdet med en deadline fra 1. januar 1982. Når vi netop har haft det udgangspunkt for hele debatten, er det klart, at vi ikke vil kunne stemme for, at der nedsættes en kommission, hvis der er nogen som helst risiko for, at kommissionen kan blive en syltekrukke, og at udviklingen bare fortsætter med politikerne halsende bagefter. Dette spørgsmål er meget centralt for os, og derfor vil jeg meget gerne høre socialdemokratiets holdning til problemet.

Vores holdning til placeringen af en eventuel kommission eller et råd udspringer af vores skepsis over for faglige eksperter i for-

bindelse med diskussionen om anvendelsesområdet for medicinsk teknologi. Vi mener ganske enkelt ikke, at det, at man er faglig ekspert, i sig selv indebærer, at man også besidder ekspertise til at træffe beslutninger om anvendelsesområdet og om de etiske aspekter, der ligger i anvendelsesområdet. Tværtimod mener vi, at kommissionens eller rådets opgaver skal ligge på et plan, hvor en dybtgående faglig indsigt skal være helt unødvendig, og derfor vil vi begrænse antallet af faglige eksperter til det mindst mulige, helst helt ned til nul.

Vi ser også helst kommissionen eller rådet placeret i direkte tilknytning til folketinget eller i hvert fald til den politisk ansvarlige indenrigsminister som en helt selvstændig konstruktion i forvaltningen.

Vi er meget positive over for det socialdemokratiske forslag. Men før vi tager stilling til, om vi også ligefrem skal stemme for det, vil vi gerne have svar på det centrale spørgsmål, jeg har nævnt her, og vi vil også gerne være med til sammen med forslagsstillerne og andre at diskutere forslaget igennem; det kan godt være, at der er behov for småændringer på nogle enkelte yderligere områder.

Til slut vil jeg sige, at det afgørende, hvad enten det hedder et udvalg eller et råd eller en kommission eller en forsamling, er, at der er tale om nogle mennesker, som har til opgave at skabe åbenhed, at skabe debat, og at forsamlingen skal være forud for den udvikling, der foregår. Det har jo været kendetegnende for hele udviklingen inden for det medicinsk-teknologiske område i de seneste år, at udviklingen bare er sket, hvorefter politikerne er kommet halsende bagefter med de besværligheder, som dette indebærer, nemlig at en udvikling, når den én gang er sat i gang, er meget vanskelig at standse og meget vanskelig at give en anden retning end den, den én gang har fået. Det socialdemokratiske forslag rummer en risiko for, at den uheldige udvikling fortsætter, altså at politikerne kommer til at halse endnu mere bagefter, men hvis det kan undgås på en eller anden måde, vil vi meget gerne støtte dette lovforslag.

Helle Degn (S):

På forslagsstillerens vegne vil jeg gerne takke for de bemærkninger, som de forskelli-

[Helle Degn]

ge politiske partier har gjort til vores forslag, og hvoraf nogle var mere positive end andre.

I første omgang vil jeg sige til indenrigsministeren, at jeg ikke synes, det tjener noget fornuftigt formål at give udtryk for den fornærmethed, som ministeren lægger for dagen. Jeg tror, vi alle har et behov for, at vi kommer videre med på et kvalificeret grundlag at skaffe befolkningen indsigt og mulighed for at deltage, når vi skal udrede de problemer og de nye udfordringer, som den moderne teknologi stiller os over for.

Derfor synes jeg også, spørgsmålet er af mere principiel karakter, nemlig om vi skal forøge danskernes følelse af afmagt over for systemerne, eller vi skal kræve folkestyre og dermed retten til at få besked, indsigt og mulighed for at være med til at træffe beslutningerne. Jeg synes, at svaret er givet: det er ikke kun mennesker på RUC og AUC eller dem, som har haft mulighed for at være med til at skrive »Fremskridtets pris« eller ministerens redegørelse, eller folketingets medlemmer, der skal kunne snakke med i dette spørgsmål, det er også konen i Hjørring eller Tønder, som vel at mærke på et kvalificeret grundlag skal have mulighed for at være med, men efter ministerens bemærkninger og holdning – attitude – kan man frygte, at det bliver vanskeligt for konen i Hjørring eller Tønder på et kvalificeret grundlag at være med i denne diskussion.

Socialdemokratiet mener, at folketinget klart skal stille sig på befolkningens side og kræve åbenhed, indsigt og debat, og det er det, vi gør et forsøg på med dette forslag.

Under folketingets debat om indenrigsministerens redegørelse noterede jeg mig to ting. For det første, at flertallet af ordførerne ønskede et åbent udvalgsarbejde eller kommissionsarbejde videreført. For det andet, at man var parat til at drøfte nedsættelse under folketinget af en kommission eller et råd. Hvis ordet kommission giver de ordførere, som har ytret sig i dag, det indtryk, at det skal være en syltekrukke eller skal kunne komme til at fungere som en sådan, synes jeg bestemt, vi skal kalde den gruppe mennesker, vi sætter til at arbejde, noget andet, f.eks. et råd, men det synes jeg selvfølgelig vi kan tale om under udvalgsarbejdet vedrørende det foreliggende lovforslag.

Jeg håber, at formuleringen af forslaget udsender de rigtige signaler, nemlig at folke-

tinget skal have sat en opklarings- og oplysningsproces i gang. Det nytter ikke noget, at det alene er eksperterne, som har indsigten; folketingets medlemmer må også skaffe sig et kvalificeret grundlag at føre denne debat og træffe beslutninger på.

Redegørelsesdebatten den 10. april 1985 viste os, hvor svært det er blot at diskutere et enkelt element, som ministeren også havde trukket frem i sin redegørelse, nemlig forsøg med menneskefostre uden for kvindens liv, uden at vi straks falder i en for-eller-imod-diskussion uden større indsigt, uden viden om konsekvenser, viden om, hvad der rent faktisk foregår på vore laboratorier, og uden en mere nuanceret afvejning af spørgsmålet.

Det er et almindeligt reaktionsmønster for nogle straks at kræve et forbud og først derefter at sætte sig ind i og skaffe sig noget mere viden om konsekvenserne og derved få nogle mere nuancerede synspunkter. Jeg får mange henvendelser om, at folk gerne vil have noget mere viden – som også fru Alice Faber var inde på det – på dette område.

Det er ikke nok, at indenrigsministeren henviser den almindelige befolkning til at læse »Fremskridtets pris« eller hendes redegørelse. Det er ikke nogen nuanceret fremstilling af, hvad det er for nogle vældige problemer, vi skal tage stilling til i de kommende år.

Det samme gælder for så vidt alle de emner, vi har nævnt i vores forslag til arbejdsopgaver for kommissionen eller rådet. Jeg skal ikke gennemgå alle forslaget elementer, men den nye teknologi stiller os i den situation, at tidligere grænser og normer bliver sat ud af kraft. Den moderne medicinske teknologi er en kæmpeudfordring, som jo angår hver enkelt af os.

I forslaget nævner vi ud over arbejdsopgaverne den række af elementer af sagskundskab, som vi synes bør være med i debatten, og som vi ikke kan undvære et åbent medspil med.

Men derudover synes jeg også, det er vigtigt at understrege, at det læge element i kommissionsarbejdet er vigtigt for os, og det er der også flere af de øvrige ordførere der har set som noget centralt. Det gælder også spørgsmålet om repræsentationen af kvinder, som efter vores opfattelse skal være repræsenteret med 50 pct. i de forskellige referencegrupper, som vi omtaler i vores forslag.

[Helle Degn]

Vi mener som sagt også, det er vigtigt at have unge og handicappede med i kommissionsarbejdet.

Hvad angår den nydannelse, at dette arbejde tænkes at foregå i folketingsregie, er det ganske rigtigt, at det nemmeste er at sige: lad os ikke prøve noget nyt, lad os gøre, som vi altid har gjort: vi sætter ræven til at vogte gæssene. Men det er måske ikke det klogeste og specielt ikke her over for de store nye udfordringer, som den nye teknologi giver os. Vi har også set, at nogle af folketingets øvrige udvalgsmedlemmer er inde i de samme overvejelser, nemlig om vurderinger af problemer af den dimension, vi står over for her, ikke bør placeres i en mere neutral regie, end vi får mulighed for i denne sektor, hvor sundhedsstyrelsen spiller mange roller.

I USA har kongressen over en 10-årig periode kørt et arbejde, der ligner det, vi foreslår her. Så længe kan vi i Danmark ikke vente; det er jeg ganske enig i. Vi foreslår, at nogle mennesker får mulighed for over en 3-3½ års periode at skabe sammenhæng i den lovgivning, vi skal have. Men jeg er på samme tid enig med hr. Lenger og fru Alice Faber i, at vi ikke i hele perioden kan udskyde nødvendig lovgivning, og derfor må vi selvfølgelig stille krav til det udvalgsarbejde om en afslutning hurtigst muligt af de opgaver, som kan afgrænses, og hvor kommissionen eller udvalget finder en regelregulering eller lovgivning påkrævet.

Jeg forstår faktisk ikke indenrigsministerens argumentation, når det siges, at udredningsarbejdet og udredningsfasen nu er overstået, og at vi derfor nu har et grundlag at beslutte os på. Det synes jeg faktisk er utroligt. Jeg tror i hvert fald ikke, det er den overvejende opfattelse i den danske befolkning, at folketingets medlemmer nu har indsigt og viden, så de straks kan gå i gang med regelregulering og lovgivning på en lang række af disse områder.

Kombinationen af ønsket om lovgivning nu og påstanden om, at alle disse problemer hænger sammen, er ikke logisk. Disse ting hænger sammen, og derfor må vi bede denne kommission eller dette råd om at prøve at lave en prioritering af arbejdsopgaverne, sådan at vi så hurtigt som muligt kan få et rimelig velafgrænset beslutningsgrundlag for en lang række af de problemer, vi står over for.

Men offentlighed i processen er også for os en utrolig central del af dette råds- eller kommissionsarbejde. Jeg husker, at vi under børnekommissionens arbejde diskuterede, om det var muligt at bruge metoden med offentlige kommissionsmøder. Jeg synes, man skal gøre forsøget her med den medicinske teknologi, da det er så følelseladede områder, vi står over for, og da vi står over for betydelige interessekonflikter mellem medicinindustrien og befolkningen og mellem lægestanden og forskerstanden. Vi står med så betydelige interessemodsatninger på så følsomme og følelseladede områder, at det er vigtigt for os at kræve offentlig indsigt.

Det er ikke det, indenrigsministeren tilbyder. Indenrigsministeren vil gerne have nedsat et lukket råd, som skal have ansvar over for indenrigsministeren og dermed over for folketinget. Indenrigsministeren er ikke parat til at sikre den offentlighed, som vi synes er en nødvendig forudsætning for en god debat og et kvalificeret beslutningsgrundlag for folketingets medlemmer.

Jeg takker på forslagsstillernes vegne for de bemærkninger, der er faldet, og er parat til et meget åbent udvalgssamarbejde, så vi kan nå et resultat. Jeg er helt enig i de bemærkninger, som fru Alice Faber og hr. Lenger er kommet med. Det skal ikke være forsinkende, og det skal være en åben diskussion, der skal foregå i denne kommission eller dette råd.

Karen Højte Jensen (KF):

Normalt oplever vi jo her i folketinget, at forslagsstillerne forsøger at svare på nogle af de spørgsmål, ordførerne stiller. Jeg må gå ud fra, at fru Helle Degn har anset det for mest bekvemt nu ikke at svare på ét eneste af de spørgsmål, jeg rejste. Fru Helle Degn erklærer sig indforstået med at ændre navnet fra kommission til noget andet. Ja men det er jo slet ikke det, det drejer sig om. Jeg stillede en række spørgsmål, der vedrører det juridiske, bl.a. hvilke regler man tænker anvendt med hensyn til udpegning af de særligt sagkyndige, og hvem der skal sørge for, at kompetencen fastholdes, men det er altså ikke noget, man ønsker at kommentere.

Alligevel holdt fru Helle Degn jo en meget lang tale, og jeg kunne forstå, at konen i Hjørring eller Tønder er noget ganske speci-

[Karen Højte Jensen]

elt for socialdemokratiet. Hvad specielt er der ved konen i Hjørring eller Tønder? Tror fru Helle Degn ikke, at kvinder i alle egne af dette land også kan forstå og sætte sig ind i de ting, der fremlægges både herfra og andre steder fra?

Endvidere vil jeg spørge fru Helle Degn, hvorpå hun bygger sin forestilling om, at det råd, som ministeren tænker sig nedsat, skal være et lukket system. Hvor ved fru Helle Degn noget som helst om det fra? Jeg forstod heller ikke, hvorfor fru Helle Degn nu begynder at drage sundhedsstyrelsen ind i det. Hvor er sundhedsstyrelsens kompetence i forhold til det etiske råd? Jeg har ikke kunnet finde noget som helst om sundhedsstyrelsen ét eneste sted. Skulle vi ikke holde os til det, vi gerne vil opnå? Vi er jo enige om, at vi skal have et råd til at vurdere disse ting, og vi er enige om, at vi må have en debat og i vid udstrækning give befolkningen reel oplysning og forpligte de personer, der har indsiget, til også at informere befolkningen.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Jeg er enig med fru Karen Højte Jensen i, at der er spørgsmål, som vi er nødt til at drøfte nærmere under udvalgsarbejdet i forbindelse med dette forslag, fordi det, som flere ordførere har været inde på det, er en nykonstruktion i folketinget ligesom det teknologivurderingsråd, -nævn, eller hvad det er, man bliver enige om at drøfte udpegning af medlemmer til i folketingets ad hoc-teknologiudvalg. Det har jeg faktisk svaret fru Karen Højte Jensen på i bemærkningerne til forslaget, hvori der står, at forslagsstillerne meget gerne vil drøfte alle disse spørgsmål under udvalgsarbejdet. Det betyder også, at vi i socialdemokratiet ikke har nogen forudfattede meninger om, hvordan vi skal konstruere disse ting, men er åbne over for forslag om udpegning af medlemmer, kompetence, sammensætning, og hvordan vi får de rigtige mennesker til disse opgaver. Det er noget, vi er parate til at drøfte, og som vi synes det er spændende at drøfte.

Konen i Hjørring tillægger vi bestemt særlig betydning, men hun har ikke en chance for på et kvalificeret grundlag at finde ud af, hvad alle disse ting betyder, f.eks. kloning eller en masse andre meget spændende pro-

blemstillinger, der er omtalt i »Fremskridtets pris«. Folketingets medlemmer har en forpligtelse til at sørge for, at også hun får en chance for at kunne deltage i denne debat. Men der er måske nogle, der har en politisk interesse i det modsatte, og det synes jeg bare er ærgerligt.

I diskussionen om råd og lukkethed må jeg sige, at mange af de råd, som denne regering har siddende under sig, desværre har en tilbøjelighed til at fremstå sådan, at det er ganske vanskeligt for folketingets medlemmer at få svar på nogle af de spørgsmål, vi stiller. Der er i hvert fald flere medlemmer her i salen, der kan bevidne, at folketingets medlemmer, når de stiller spørgsmål, som den til enhver tid siddende minister ikke er tilbøjelig til at besvare, simpelt hen ikke får dem besvaret, og det kan folketingets medlemmer i denne sammenhæng ikke være tjent med.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Denne regering har jo oven i købet opfundet et råd, som betales af samfundet, men som er så totalt lukket, at ministeren nægter at fortælle selv udvalget, hvad det er for et råd, han har fået. Her tænker jeg på skatte- lovrådet. Man skal være lidt forsigtig med at kaste med sten, når man selv bor i et glashus, som denne regering gør i den henseende.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til kommunaludvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er ikke mere på dagsordenen.

[Tredje næstformand]

Miljø- og planlægningsudvalget har afgivet betænkning over:

Forslag til lov om ændring af lov om by- og landzoner. (Ophævelse af klageadgangen i områder, der er omfattet af en lokalplan). (Lovforslag nr. L 147).

Eksemplarer er omdelt.

Arbejdsmarkedsudvalget har afgivet betænkning over:

Forslag til lov om ændring af lov om ferie. (Feriegodtgørelse og ferietillæg af lønmodtagernes bidrag til arbejdsmarkedsuddannelsesfonden). (Lovforslag nr. L 193).

Eksemplarer er omdelt.

Miljø- og planlægningsudvalget har afgivet betænkning over:

Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af arealreservationer til a-kraftværker. (Beslutningsforslag nr. B 43).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Skatte- og afgiftsudvalget (23/4 85):

Udtræder: Ivar Hansen (V)

Ny stedf.: Hauberg Nielsen (V)

Uddannelsesudvalget (23/4 85):

Udtræder: Hanne Severinsen (V)

Ny stedf.: Hauberg Nielsen (V)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 25. april 1985, kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.42.
